

SPR-speerpunt Gezondheidseconomie (Health Economics, HEC)

Chief Science Officer: Prof.dr. Johan Polder

Inleiding

Gezondheidseconomie richt zich op 1) de wisselwerking tussen gezondheid, milieu en welvaart, en 2) op de doelmatige inzet van middelen zodat preventie, zorg en de leefomgeving optimaal bijdragen aan gezondheid en welvaart.

Doel

Binnen dit speerpunt onderzoekt het RIVM de wisselwerking tussen gezondheid, milieu en welvaart en worden kennis en instrumenten ontwikkeld die beleidsmakers ondersteunen bij het maken van doelmatige keuzes. Via expertiseontwikkeling wordt de rol van gezondheidseconomie op het RIVM versterkt door bestaande expertisevelden uit te breiden met economische inzichten die in tijden van crisis en schaarste steeds belangrijker worden.

Maatschappelijke relevantie

Eén van de grootste maatschappelijke uitdagingen van dit moment is de zorguitgaven in toom houden, zonder dat daarbij welvaartsbaten van gezondheid, preventie en zorg verloren gaan. Het speerpunt Gezondheidseconomie draagt daar aan bij. De maatschappelijke betekenis is dat gezocht wordt naar het optimale rendement van de schaarse middelen. Rendement in termen van volksgezondheid, milieu en welvaart. Het RIVM beoogt dit te doen met gedetailleerde kennis over de zorguitgaven, met inzicht in de relatie tussen gezondheid, milieu en welvaart, en met praktisch toepasbare kennis over de werking van het zorgstelsel, het keuzegedrag van mensen, de kosteneffectiviteit van maatregelen op het terrein van de leefomgeving, de bestrijding van infectieziekten, preventie en zorg.

Focus en thema's

1. *Gezondheid en welvaart.* Welvaart en gezondheid staan op veel manieren met elkaar in verbinding. In de twintigste eeuw is een geweldige welvaartsstaat opgebouwd, die op tal van manieren heeft bijgedragen aan de levensverwachting en de gezondheid van de Nederlanders, onder andere via een gezonde leefomgeving. Omgekeerd is die stijgende welvaart mogelijk gemaakt door een gezonde en daardoor productieve

beroepsbevolking. Tegelijkertijd ontstonden er ook welvaartsziekten, die bijvoorbeeld aanleiding geven om na te denken over leefstijl en voeding. Duurzaamheid is dan een begrip dat de verschillende dimensies van welvaart en gezondheid met elkaar verbindt. Temeer daar de economische grenzen steeds nadrukkelijker in beeld komen en de eerste gevolgen van de economische crisis zichtbaar worden.

In dit speerpunt ligt de focus bij de analyse van gevolgen van de economische recessie voor gezondheid en zorg. Ook wordt onderzoek gedaan naar de duurzaamheid van onze voeding, zowel gelet op de gevolgen voor het milieu als de gezondheidseffecten.

2. *Kosten van zorg en ziekten.* De kosten van ziekten benadering (KVZ) biedt gedetailleerd inzicht in de zorguitgaven. Met deze inhoudelijke benadering van de zorguitgaven heeft het RIVM een sterke positie in de gezondheidseconomie. Waar zitten de zorguitgaven, en hoe kan meer grip ontstaan op de oorzaken van de kostenstijging? De laatste jaren is hier al veel onderzoek naar gedaan, bijvoorbeeld in de vorm van micro-economische analyses van levenslopen. Zo is inmiddels veel bekend over de rol van medische technologie en over de gevolgen van veroudering voor de zorguitgaven. Over de invloed van de fysieke en sociale omgeving is veel minder bekend. Gegeven de beleidstrend van decentralisatie is dit een relevant onderzoeksterrein dat in dit speerpunt wordt ontgonnen.
3. *Het zorgstelsel.* Het zorgstelsel gaat over de economisch organisatorische inrichting van de gezondheidszorg. Hoe zijn de verantwoordelijkheden verdeeld, welke (financiële) prikkels spelen een rol en hoe functioneert het stelsel? In de Zorgbalans biedt het RIVM periodiek een overzicht van de prestaties van de gezondheidszorg en het zorgstelsel, afgemeten aan de systeemdoelen van het stelsel (kwaliteit, toegankelijkheid, betaalbaarheid). Daarbij is de laatste jaren verdiepend onderzoek gedaan naar de doelmatigheid van de zorg vanuit het perspectief van de volksgezondheid.

In dit speerpunt wordt onderzoek gedaan naar de invloed van het eigen risico in de curatieve zorg op de keuzes die patiënten maken. In een tweede project wordt onderzocht wat de gevolgen zijn van veranderingen in de financiering van de langdurige zorg voor de gezondheid en het zorggebruik.

4. *Economische evaluatie.* In economische evaluaties wordt de doelmatigheid van specifieke programma's of interventies onderzocht, door een gedetailleerde analyse van alle kosten en effecten. Het RIVM voert over de breedte van het werkterrein (gezondheid en milieu) kosten-effectiviteitsstudies (KEA) en maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA) uit. Het RIVM onderscheidt zich van andere instituten met een focus op de economische evaluatie van volksgezondheids- en milieubeleid, dat wil zeggen populatie-gerichte maatregelen ter bescherming van gezondheid en milieu en

ter verbetering van preventie en zorg. Vanwege die macro-economische benadering wordt veelal gewerkt met grote databestanden en complexe modellen met dynamische interacties.

In dit speerpunt wordt de komende jaren een model MKBA ontwikkeld voor de bestrijding van toxoplasmose. Ook worden verdiepende studies gedaan naar quality adjusted life years (QALY's) en disability adjusted life years (DALY's). Doel is om een RIVM breed kader voor geïntegreerde ziektelastschattingen te ontwikkelen, inclusief de kosteneffectiviteit van maatregelen om deze ziektelast te reduceren.

5. *Gedragseconomie*. Vaak wordt in economische theorieën en modellen uitgegaan van rationeel kiezende consumenten en besluitvormers. De laatste jaren groeit het inzicht dat mensen vaak helemaal niet zo rationeel zijn en dat andere manieren dan het verstrekken van keuze informatie nodig zijn om mensen tot gewenst gedrag aan te zetten. Deze zogeheten gedragseconomie is sterk in opkomst en is voor het RIVM een belangrijk terrein, omdat de volksgezondheidsfocus vaak weinig rekening houdt met individuele keuzes die burgers maken als het om hun eigen gezondheid gaat. Welke keuzes maken mensen, zowel in de zorg als bij preventie en in hun dagelijks leven en hoe spelen economische prikkels daarin een rol? Wat zijn bijvoorbeeld de 'nudges' die gezond leven aantrekkelijk maken en bijdragen aan de successen van preventie?

In het speerpunt HEC wordt het nieuwe terrein van de gedragseconomie voor het RIVM in kaart gebracht met het oog op toepassingen in onderzoek en praktijk. Naast deze expertiseontwikkeling wordt in een empirische studie dieper ingegaan op de rol van uitstelgedrag bij keuzes voor een gezonde leefstijl, en ook hoe uitstel door slimme 'nudges' of financiële prikkels voorkomen kan worden.

Samenwerking

In de projecten wordt multidisciplinair samengewerkt, uiteraard met een sterke focus op het economische aspect. Bij vrijwel alle projecten zijn meerdere afdelingen van het RIVM betrokken. Ook wordt intensief samengewerkt met de Universiteiten van Tilburg, Rotterdam, Amsterdam en Wageningen en ook met het Centraal Planbureau, het CBS, VEKTIS, het NIVEL en andere instituten. Experts van buitenlandse universiteiten en instituten zijn betrokken als adviseurs. Alle projecten worden begeleid door een, al dan niet gecombineerde, wetenschappelijke en maatschappelijke adviesraad.